

Εισήγηση του Αρχμ. Συμεών Βενετσιάνου στην Ημερίδα Υπευθύνων Εκκλ/κού Τύπου (6/6/2006)

ΘΕΜΑ: «Το Διαδίκτυο στην υπηρετική υποστολή της Εκκλησίας: Από τον ζήλο της ιεραποστολής μέχρι και την ευθύνη της ισορροπίας»

Η χρήση και ραγδαία εξάπλωση του Internet στις μέρες μας είναι όχι απλώς δεδομένη, αλλά μια πραγματικότητα που καλεί όλους μας σε προβληματισμό και αφύπνιση. Δεχόμαστε και θαυμάζουμε το επίτευγμα, ανησυχούμε και αγωνιούμε για τους κινδύνους που διαφαίνονται.

Δεν θεωρώ δεδομένο ούτε υποχρεωτικό ότι όλοι όσοι είμαστε εδώ έχουμε απόλυτη εξοικείωση με το Internet και γενικότερα με τις τεχνολογίες αιχμής. Γι' αυτό και θα' θελα να μου επιτρέψετε να πούμε και ορισμένα βασικά πράγματα γύρω από την ιστορία, τη φιλοσοφία, την εξάπλωση ακόμη και την επικινδυνότητα της συγκεκριμένης εφεύρεσης, που –στο βάθος- δεν μπορεί παρά να αποτελεί κι αυτή δώρημα, χάρισμα του Θεού στους ανθρώπους, μια νέα δυνατότητα για να εξιχνιάσει και να ανακαλύψει ο άνθρωπος τη σοφία του Δημιουργού. «Κύριος έκτισεν ιατρικήν και πάσαν επιστήμη», διαβάζουμε στις Γραφές. Αλλά φυσικά εναπόκειται στη δική μας καλή ή οδυνηρή χρήση των πραγμάτων του κόσμου τι ως αντίδωρο θα λάβουμε από αυτά.

Το Internet είναι απλώς ένα μέρος –ένας τόπος αλλά και ένας τρόπος- που παρέχει τη δυνατότητα για να διασυνδεθούν μεταξύ τους όλα τα δίκτυα του πλανήτη! Κάθε πανεπιστήμιο π.χ. έχει ένα τοπικό, ιδιωτικό δίκτυο, όπως επίσης και κάθε εταιρεία, οργανισμός, ιδιώτης κλπ. Το Internet παρέχει τις διαδικασίες και τη δυνατότητα να διασυνδεθούν τα δίκτυα αυτά, επιτρέποντας στους χρήστες τους να έχουν πρόσβαση, πέρα από αυτή που τους παρέχει το τοπικό δίκτυο του οργανισμού τους.

Ο πρόγονος του Internet, το ARPANET, δημιουργήθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 στις ΗΠΑ με στόχο τη διασύνδεση των υπολογιστικών δικτύων. Στα τέλη του 1970 η μέθοδος υιοθετήθηκε από το αμερικανικό Πεντάγωνο και οι πρώτοι υπολογιστές συνδέθηκαν το 1980, ενώ το 1983 τυποποιήθηκε και επισημοποιήθηκε η λειτουργία του δικτύου. Σκοπός των αμερικανών στρατιωτικών ήταν η κατασκευή ενός δικτύου, το οποίο δεν θα κατέρρεε σε περίπτωση καταστροφής μερικών κόμβων του, κάτι που επιτυγχάνεται από τη σημερινή χρήση του Internet.

Σήμερα το Internet είναι το ευρύτερο πλανητικό Διαδίκτυο που έχει υπάρξει ποτέ στη Γη. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι γράφεται πάντα με κεφαλαίο Ι –ή κεφαλαίο Δ στα ελληνικά ως Διαδίκτυο-, για να το διαχωρίσουμε από τα άλλα, μικρότερης κλίμακας διαδίκτυα.

Στην ερώτηση «Ποιος διοικεί το Internet;», η απάντηση είναι «Κανένας» -με όσο τρόπο μπορεί να ενέχει αυτό! Το Internet απλώς διασυνδέει τα δίκτυα, οπότε στην πράξη υπεύθυνος για τη χρήση του είναι ο διαχειριστής κάθε επιμέρους δικτύου.

Το ερώτημα «Πόσοι χρήστες υπάρχουν;» δεν μπορεί εύκολα να απαντηθεί και τούτο διότι υπάρχει ασυμφωνία έρευνας. Εκείνο που ξέρουμε είναι ότι κάθε χρόνο η αύξηση νέων εγκαταστάσεων του Διαδικτύου αγγίζει το 150% στις επιχειρήσεις και το 90% στα σπίτια. Ένας αριθμός που ενδεχομένως ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα κατά προσέγγιση είναι κοντά στα 650 εκατ. χρήστες –άλλοι ανεβάζουν τους χρήστες ακόμα και στο 1 δισεκατομμύριο. Είναι ο πληθυσμός του μεγαλύτερου χωριού της γης, του "παγκόσμιου χωριού" όπως ονομάζεται. Από όλα αυτά τα εκατομμύρια των χρηστών, ένα ποσοστό μεγαλύτερο από 70% ζει στις Η.Π.Α. και τον Καναδά, τη δυτική και βόρεια Ευρώπη, καθώς και την Ωκεανία. Οι χώρες της Αφρικής παρουσιάζουν τα μικρότερα ποσοστά συμμετοχής. Δεν είναι τυχαίο ότι μιλάμε για ψηφιακό χάσμα μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών, όπως άλλωστε και σε τόσους άλλους τομείς.

Μια πρόσφατη μεγάλη έρευνα έδειξε ότι οι αμερικανοί σήμερα αγαπούν εξίσου τον υπολογιστή και την τηλεόρασή τους και αφιερώνουν τον ίδιο χρόνο και στα δύο μέσα, περίπου 14 ώρες την εβδομάδα στο καθένα, ενώ η Μεγάλη Βρετανία είναι η πρώτη χώρα που έκανε τη μεγάλη ανατροπή: Δηλαδή, οι χρήστες ηλεκτρονικού υπολογιστή αφιερώνουν στο Διαδίκτυο 164 λεπτά ημερησίως, ενώ στην τηλεόραση «ξοδεύουν» 148 λεπτά. Εκεί, το Internet ξεπέρασε την τηλεόραση, και μάλιστα στις ηλικίες 16 έως 25 ετών, με ό,τι αυτό μπορεί να σημαίνει! Άλλες έρευνες δείχνουν πως το Internet μέσα σε 5 χρόνια άλλαξε τον

κόσμο πολύ περισσότερο απ' ό,τι η τηλεόραση μέσα σε 50 χρόνια!
Μήπως όμως εδώ βρίσκεται μία πρώτη ποιμαντική πρόκληση για την Εκκλησία μας; Ξέρουμε ότι η Εκκλησία της Ελλάδος προτίθεται να δημιουργήσει τηλεοπτικό σταθμό. Είναι μια φιλότιμη πρωτοβουλία. Έχουμε τη γνώμη ότι αν θέλουμε να πάμε ακόμη ένα βήμα μπροστά, το ενδιαφέρον και οι προσπάθειες πρέπει άμεσα να επικεντρωθούν στην όσο το δυνατόν καλύτερη προσφορά υπηρεσιών μέσω του Διαδικτύου.

Στην Ελλάδα η συνολική χρήση του Internet έχει τελευταία σταθεροποιηθεί γύρω στο 34%, με μία εντυπωσιακή αύξηση 182% μέσα σε πέντε χρόνια. Αυτό σημαίνει πως 3.800.000 άνθρωποι στη χώρα μας έχουν πρόσβαση σε αυτό, περισσότεροι από ένας στους τρεις Έλληνες χρησιμοποιεί το Internet. Η διείσδυση του Internet στην Αθήνα είναι η υψηλότερη, καθώς πλησιάζει το 42% και στη Θεσσαλονίκη το 37% ενώ η χρήση στις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές κυμαίνεται στο 16%. Πρέπει να σημειώσουμε ότι το ποσοστό των χρηστών οι οποίοι ζουν σε αγροτικές περιοχές και έχουν πρόσβαση στο Internet από το σπίτι είναι αρκετά υψηλό.

Το 70% σερφάρουν από το σπίτι τους και το 44% τον εργασιακό τους χώρο. Ακολουθούν τα πανεπιστήμια και τα Internet cafe με ποσοστά 7% και 9% αντίστοιχα.

Το 90% των χρηστών δήλωσε ότι ο πιο σημαντικός λόγος που χρησιμοποιούν το Internet είναι η ενημέρωση και πιο συγκεκριμένα, η πλειάδα πληροφοριών που μπορεί κανείς να εντοπίσει για οποιοδήποτε θέμα χρειαστεί. Αυτός είναι μακράν ο πρώτος λόγος χρήσης του Διαδικτύου τα τελευταία χρόνια. Το Internet εξελίσσεται σήμερα σε ένα ραγδαία αναπτυσσόμενο ενημερωτικό Μέσο, το οποίο κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος στον ανταγωνισμό μεταξύ των ΜΜΕ, αφού οι χρήστες του το επιλέγουν για την ενημέρωσή τους σε τοπικά αλλά και διεθνή θέματα.

Δεύτεροι σε σημαντικότητα έρχονται λόγοι όπως η επικοινωνία μέσω e-mail (29%) και οι διάφοροι μέθοδοι ψυχαγωγίας (28%) που παρέχει το Διαδίκτυο. Σε χαμηλότερα επίπεδα κυμαίνονται η αναζήτηση προϊόντων στο Διαδίκτυο (18%), το «κατέβασμα» αρχείων (9%), καθώς και οι επαγγελματικοί λόγοι σύνδεσης (4%). Όσον αφορά στο ηλεκτρονικό εμπόριο (e-shopping), μόνο το 14% των χρηστών –και κυρίως νέων στην ηλικία- ασχολούνται με αγοραπωλησίες στο Διαδίκτυο (παρ' όλα αυτά παρουσιάζει αύξηση σε σχέση με το παρελθόν), δεδομένου ότι το Internet δεν έχει καταφέρει έως σήμερα να εισχωρήσει στην ελληνική κουλτούρα, όπως έμμεσα συνάγεται από τα στοιχεία, αν και υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία προϊόντων που πωλούνται μέσω Internet. Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ένα ποσοστό 12%, και πάλι νέων στην ηλικία, πραγματοποιούν τραπεζικές συναλλαγές μέσω του Διαδικτύου (e-banking) είτε για προσωπικούς είτε για επαγγελματικούς λόγους.

Βάσει των αποτελεσμάτων των διαφόρων ερευνών, το 61% όσων χρησιμοποιούν Internet είναι άνδρες, το 45% των χρηστών είναι άτομα ηλικίας 18-29 ετών, ενώ στην πλειοψηφία τους είναι πρόσωπα μέσου και ανώτερου ή ανώτατου μορφωτικού επιπέδου. «Σερφάρουν» 2-3 φορές την εβδομάδα ενώ, όπως διαπιστώνουν, η Ελλάδα βρίσκεται στο Μεσαίωνα του Διαδικτύου τόσο από πλευράς χρεώσεων-τιμών όσο και από πλευρά ταχύτητας.

Αλλά αξιοσημείωτα στοιχεία είναι πως το 21% των Ελλήνων που χρησιμοποιούν το Internet είναι ηλικίας 13-16 ετών. Το «Παρατηρητήριο για την κοινωνία της πληροφορίας» μας ενημερώνει πως τα μισά σπίτια στην Ελλάδα σήμερα έχουν κομπιούτερ, σχεδόν όλες οι μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις καθώς και τα σχολεία έχουν πρόσβαση στο Internet, ενώ πολλά σχολεία έχουν πλέον τη δική τους παρουσία στο «παγκόσμιο χωριό».

Έτσι λοιπόν, οι Έλληνες στους οποίους απευθυνόμαστε, μέσω των σελίδων μας στο Internet, είναι κυρίως νέοι στην ηλικία, μορφωμένοι, ζουν στις μεγάλες πόλεις και ενδιαφέρονται κυρίως να αντλήσουν ενημέρωση από το Διαδίκτυο. Ίδια περίπου είναι τα χαρακτηριστικά όλων όσων ασχολούνται με το Internet σε όλο τον κόσμο.

Όπως μπορεί εύκολα να εννοηθεί, το Internet είναι ένα τεράστιο μωσαϊκό πολλών και ανομοιογενών στοιχείων (γλωσσικών, πολιτιστικών, κοινωνικών, θρησκευτικών κ.λπ.). Ωστόσο, υπάρχουν και ορισμένα σημεία συνάφειας, με κυριότερο την αγγλική γλώσσα, που υπολογίζεται ότι χρησιμοποιείται είτε ως μητρική είτε ως επίκτητη γλώσσα από το 40% τουλάχιστον των χρηστών παγκοσμίως. Άλλο σημαντικό στοιχείο είναι ότι το 85% των κόμβων του Internet είναι αγγλόφωνο, και ακολουθούν οι γαλλόφωνες σελίδες με μόλις 2%, ενώ όλες οι άλλες γλώσσες, συμπεριλαμβανομένων της ισπανικής, της γερμανικής και της ιταλικής, απειλούνται ακόμη και με εξαφάνιση από τον κυβερνοχώρο.

Συζητώντας για τα θετικά και τα αρνητικά του νέου αυτού μεγάλου επιστημονικού επιτεύγματος, οι υπέρμαχοι του Internet υπογραμμίζουν :

1. την πολλαπλή εκπαιδευτική του συνεισφορά,

2. την παροχή ενημέρωσης και πληροφόρησης ακόμη και σε περιοχές που επικρατούν δύσκολες συνθήκες,
3. την επικοινωνία και συνεργασία ανθρώπων με κοινά ενδιαφέροντα οι οποίοι κατοικούν σε διάφορα μέρη του πλανήτη,
4. την προώθηση του ηλεκτρονικού εμπορίου, και
5. την πρόοδο όλων σχεδόν των επιστημονικών κλάδων δια της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των επιστημόνων.

Στα θετικά υπογραμμίζω ακόμη ένα σημείο που πολλοί συμφωνούν, ότι δηλαδή η ψηφιακή εποχή είναι ό,τι πρέπει για την Ελλάδα, αφού, από πολιτισμική άποψη, η παγκοσμιοποίηση που «ευαγγελίζεται» το Διαδίκτυο έρχεται γάντι στον οικουμενισμό της ελληνικής κουλτούρας, ενώ από τεχνολογική άποψη, το Internet μπορεί να ενώσει ακόμη περισσότερο Ελλαδίτες και αποδήμους.

Εκείνοι που σήμερα ανησυχούν –και δικαίως!- για τη ραγδαία εξάπλωσή του τονίζουν :

1. την απομόνωση και γενικότερα τις ψυχικές επιπτώσεις σ' εκείνους που ασχολούνται με αυτό -στο Internet υπάρχει επικοινωνία, αλλά όχι κοινωνία,
2. το γεγονός ότι δεν προστατεύονται επαρκώς τα προσωπικά δεδομένα του χρήστη, δίνοντας την ηλεκτρονική υπογραφή του και τα στοιχεία του,
3. την προώθηση του ενιαίου προτύπου ζωής και κουλτούρας, που όχι μόνο δεν σέβεται αλλά καταργεί τις τοπικές παραδόσεις,
4. την εμπορική εκμετάλλευση των γνώσεων, που επιτυγχάνονται από τις επιστημονικές εξελίξεις και προβάλλονται στο Διαδίκτυο,
5. τους κινδύνους από τις λανθασμένες πληροφορίες, που χωρίς κανέναν απολύτως έλεγχο είναι δυνατόν να καταχωρηθούν σε διάφορες ιστοσελίδες,
6. την αρνητική διαχείριση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών και των νέων και την απόσπασή τους από το παιχνίδι και τις παραδοσιακές ενασχολήσεις της ηλικίας τους,
7. και τέλος τις παραβατικές συμπεριφορές που διαρκώς διαπιστώνονται. Σήμερα μάλιστα τόσο στη χώρα μας όσο και διεθνώς, μετά την συνάντηση της Βουδαπέστης, έχει κατοχυρωθεί ο όρος «ηλεκτρονικό έγκλημα», δηλ. οι αξιόποινες εγκληματικές πράξεις που τελούνται με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και συστημάτων επεξεργασίας δεδομένων και τιμωρούνται με συγκεκριμένες ποινές από τη νομοθεσία. Οι μορφές του ηλεκτρονικού εγκλήματος είναι πολλές και διαφορετικές, ακούμε συνεχώς για τις οργανωμένες προσπάθειες αποπλάνησης κυρίως ανηλίκων από τον κόσμο της παρανομίας, των ναρκωτικών, της πορνογραφίας. Οι ειδικοί συνιστούν ιδιαίτερα στους γονείς μεγάλη προσοχή, όταν το Internet είναι μέσα στο σπίτι, καθώς η ανεξέλεγκτη χρήση του μπορεί να φέρει πολύ χειρότερα δεινά από την τηλεόραση.

- * _ * _ * _

Ο Τόμας Έλιοτ στην «Έρημη χώρα» έγραφε πως «αντικαταστήσαμε τη σοφία με τη γνώση, και τώρα πια αντικαθιστούμε και τη γνώση με την πληροφορία». Από όλα τα έργα των ανθρώπων στην εποχή μας, νιώθουμε οι στίχοι αυτοί να βρίσκουν απόλυτη απήχηση στο Διαδίκτυο, καθώς –όπως είδαμε και στις σχετικές έρευνες- το 90% των χρηστών μπαίνει στο Internet για να συλλέξει πληροφορίες, να ενημερωθεί. Έχουμε όμως την αίσθηση ότι οι ιστοχώραι της Εκκλησίας μπορούν –και πρέπει- να προσφέρουν, εκτός από πληροφόρηση, και τη γνώση –σαφώς είναι αδύνατον να προσφέρουν και τη σοφία!

Το να αρνηθείς να δεις κατάματα την πραγματικότητα, μάλλον βλαπτικό είναι για όλους μας. Άλλωστε η Εκκλησία μας πορεύτηκε πάντοτε διαλεκτικά μέσα στην ιστορία, προσλαμβάνοντας αλλά και μεταμορφώνοντας τον κόσμο, σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης, είτε επρόκειτο τότε για την ρωμαϊκή παντοκρατορία είτε σήμερα για την κυριαρχία της τεχνολογίας και του ομοιότροπου μοντέλου ζωής και κουλτούρας. Στην πρόκληση της «τεχνοκρατικής» παγκοσμιοποίησης η Εκκλησία μας προβάλλει την αντιπρόταση της οικουμενικότητας και καθολικότητας σε πνευματική βάση, τη δισχιλιόχρονη εμπειρία της οικουμενικής εκκλησιαστικής έκφρασης και αλήθειας, τη λυτρωτική μαρτυρία που η Ορθοδοξία λιτανεύει στην ιστορία καθώς σ' αυτήν βρήκαν πάντοτε θέση και οι τολμηρότερες ιδέες και τα πιο ριζοκίνδυνα ανοίγματα.

Σήμερα στο Διαδίκτυο υπάρχει μία αριθμητικώς ικανοποιητική παρουσία σελίδων ορθοδόξου περιεχομένου. Προσωπικά έχουμε καταμετρήσει περισσότερες από 200 τέτοιες σελίδες. Στην πραγματικότητα πρέπει να είναι πολύ περισσότερες. Συμμετέχουν όλα τα πατριαρχεία, οι αυτοκέφαλες και αυτόνομες Εκκλησίες, Μητροπόλεις της Ελλάδος και του εξωτερικού, ενορίες και Μοναστήρια (επίσης της Ελλάδος και του εξωτερικού), εκκλησιαστικοί οργανισμοί, εκπαιδευτικά ιδρύματα, θεολογικές σχολές, βιβλιοπωλεία, βιβλιοθήκες, περιοδικά, εφημερίδες, ειδησεογραφικοί σταθμοί. Έτσι λοιπόν, οι ορθόδοξοι ανά τον κόσμο

έχουν καθημερινά και επί 24ώρου βάσεως άμεση πρόσβαση στον εκκλησιαστικό τύπο, στις βιβλιοθήκες, στο εκκλησιαστικό ραδιόφωνο, κι ακόμη μία πολύ ικανοποιητική επικοινωνία, μέσω e-mail, με πρόσωπα και υπηρεσίες της Εκκλησίας μας.

Βέβαια, οφείλουμε διαρκώς το γενναίο τόλμημα της αυτοκριτικής, που θα οδηγήσει σε μια σειρά πολύ σημαντικών συμπερασμάτων γύρω από όλα εκείνα που πρέπει να βελτιώσουμε στην εικόνα μας –και νομίζω ότι γι' αυτό ακριβώς είμαστε σήμερα όλοι εδώ. Για παράδειγμα θα διαπιστώσουμε πανομοιότυπες σχεδόν σελίδες διαφόρων εκκλησιαστικών φορέων –φωτοαντίγραφα η μια της άλλης- μάλιστα με μιαν απλοϊκότητα παρουσίας και μια προχειρότητα –ακόμη και με αρκετή δόση κιτς- στην κατασκευή, τη δυναμική και τη φαντασία. Από την άλλη –σε πολλές περιπτώσεις- θα δυσκολευτούμε ιδιαίτερα να βρούμε αμέσως το θέμα που μας ενδιαφέρει, ενώ δεν είναι απίθανο να μην καταφέρουμε τελικά να το διαβάσουμε εάν δεν έχει γίνει μία σοβαρή τεχνική προεργασία με τις πολυτονικές γραμματοσειρές. Μην εκπλαγείτε αν ανοίγοντας τον τίτλο «ΝΕΑ» συναντήσετε περσινές δραστηριότητες ή αν τη Διακαινήσιμη εβδομάδα σας εύχονταν –σχεδόν όλα τα sites με μια φωνή- «Καλή Ανάσταση». Τέλος, η επισήμανση «Έλλειψη κειμένων με ευρύτερο ενδιαφέρον» γίνεται κατανοητή μετά από λίγες ώρες –ή και ημέρες- πλεύσης στους ορθόδοξους δικτυοχώρους και με τη συναίσθηση ότι είναι τόσα πολλά και τόσα σημαντικά εκείνα που έχουμε σήμερα να καταθέσουμε ως Εκκλησία στον συγκεκριμένο –δύσκολο- χώρο.

Και επειδή η κριτική, η αυτοκριτική πρέπει πάντα να οδηγεί σε θέση, νομίζουμε ότι το Διαδίκτυο, και γενικότερα η σύγχρονη τεχνολογία –παρά τα αρνητικά σημεία, που όλοι επισημαίνουμε- μας παρέχει τη δυνατότητα της επικοινωνίας με τους ανά τον κόσμο χρήστες για να μιλήσουμε σ' αυτούς γύρω από την αλήθεια της Ορθοδοξίας. Φαίνεται πως είναι ο νέος οικουμενικός χώρος της ιεραποστολής και της μαρτυρίας. Η μοναξιά αποτελεί κυρίαρχο συναίσθημα εκείνων που απομονώνονται για ώρες στον κυβερνοχώρο, -και ιδιαίτερα πολλών νέων ανθρώπων, που είναι παιδιά της σύγχρονης τεχνολογίας- γι' αυτό και η χαρισματική προβολή της ορθόδοξης παράδοσής μας μπορεί να ζεστάνει καρδιές, να καταδείξει πως πρέπει να υπάρχουν κριτήρια επιλογής, να καλλιεργήσει την αληθινή επικοινωνία, να μιλήσει με τη γλώσσα του καθενός στην ψυχή του καθενός. Κυρίως και πρωτίστως να οδηγήσει τον αποσβολωμένο αλλά και κουρασμένο από τις κατακτήσεις του άνθρωπο σε σχέση ισορροπίας με την κτίση, την τεχνολογία και τον συνάνθρωπο.

Ποια είναι λοιπόν τα χαρακτηριστικά της νέας Διαδικτυακής Ποιμαντικής;

1. Κατάργηση των γεωγραφικών ορίων, δηλ. της ενορίας, της Μητροπόλεως, ακόμη και όποιας εκκλησιαστικής διοικήσεως, π.χ. της Εκκλησίας της Ελλάδος. Εδώ όλοι απευθυνόμαστε σε όλους. Με το Internet ο κόσμος είναι πολύ πιο μικρός. Γίνεται πραγματικά μια γειτονιά, ένα μεγάλο χωριό.
2. Άγνωστο το κυβερνο-ποίμνιο. Δεν απευθυνόμαστε στους πιστούς που βρίσκονται στο Ναό ή στην αίθουσα του ενοριακού Πνευματικού Κέντρου. Απευθυνόμαστε σε πιο ευρύ κοινό ακόμη και από αυτό των εκκλησιαστικών ραδιοφωνικών σταθμών ή τηλεοπτικών προγραμμάτων. Το ραδιόφωνο και η τηλεόραση έχουν συγκεκριμένη εμβέλεια, μικρή ή μεγάλη. Η εμβέλεια του Internet είναι πλανητική. Συνεπώς απευθυνόμαστε κατ' αρχήν σε όλα τα εκατομμύρια των Ελλήνων και ελληνοφώνων σε όλο τον κόσμο. Οι δε σελίδες που είναι και στα αγγλικά απευθύνονται ούτε λίγο ούτε πολύ σε ένα πληθυσμό 600.000.000-1.000.000.000, δηλ. σε όλους ανεξαιρέτως τους χρήστες του Ιντερνετ, καθώς θεωρούμε ότι σχεδόν όλοι μιλούν ή έστω καταλαβαίνουν αγγλικά.
3. Μπορεί να μην γνωρίζουμε ποιοι μας διαβάζουν ηλεκτρονικά, γνωρίζουμε όμως πλέον από τις σχετικές έρευνα τα χαρακτηριστικά εκείνων που ασχολούνται με την κυβερνο-πλεύση: Είναι κατά βάση νέοι άνθρωποι, μορφωμένοι, ζουν κυρίως σε αστικές περιοχές, ενδιαφέρονται για την ενημέρωση, δεν έχουν πολύ χρόνο στη διάθεσή τους. Είτε το θέλουμε είτε όχι λοιπόν αυτά τα χαρακτηριστικά οριοθετούν το ιδιόμορφο ποίμνιό μας και πρέπει να απευθυνθούμε σ' αυτούς λαμβάνοντας σοβαρά υπ' όψιν ποιοι είναι και τι τους ενδιαφέρει –αν φυσικά επιθυμούμε μία σοβαρή παρουσία στον παγκόσμιο δικτυο-χώρο.
4. Συμμετέχουν οι πάντες. Και εννοούμε καθολικούς, διαμαρτυρόμενους, αιρετικούς, αλλόθρησκους, σατανιστές κλπ. Και στις περισσότερες των περιπτώσεων, δυστυχώς, παρουσιάζουν μία καλύτερη εικόνα από εμάς. Καλύτερη εικόνα εξωτερικά, επιδερμικά –είναι σαφές αυτό. Πόσες φορές όμως δεν είδαμε το χειρότερο περιεχόμενο να παρουσιάζεται με τον καλύτερο τρόπο και να παρασύρει, ενώ εκείνο που ωφελεί να παρουσιάζεται με τον χειρότερο και προχειρότερο τρόπο και να καταντά αποκρουστικό; Αν δεν προκαλεί ο όρος «ανταγωνισμός» -που σαφώς παραπέμπει σε άλλες τακτικές-, θα μπορούσαμε τουλάχιστον να

συγκρίνουμε τα χαρακτηριστικά της νέας αυτής ποιμαντικής κατάστασης με όσα αντιμετωπίζουν οι ορθόδοξοι στις κοινότητες του εξωτερικού, όπου στις περισσότερες περιπτώσεις υπάρχει μία πανσπερμία λαών, πολιτισμών, παραδόσεων και θρησκειών. Αυτό ακριβώς –και πολύ εκτενέστερα- συμβαίνει στο Ιντερνετ.

Χωρίς ποτέ να φεύγει από το μυαλό μας ότι το 90% εκείνων που βγαίνουν στο Διαδικτυακό πέλαγος έχουν στο δικό τους μυαλό την ενημέρωση, νομίζουμε ότι ο νέος σχεδιασμός και η προοπτική της παρουσίας μας στο διαρκώς εναλλασσόμενο περιβάλλον του κυβερνοχώρου πρέπει να περιλαμβάνει 3 βασικούς άξονες, στους οποίους δίνουμε να ονόματα: ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ – ΚΑΤΗΧΗΣΗ – ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ και ερχόμαστε να το αναπτύξουμε αυτό λίγο περισσότερο. Πάντως όχι σε τέτοια έκταση όση θα έπρεπε και τούτο λόγω των χρονικών ορίων αλλά κυρίως επειδή πιστεύουμε ότι απαιτούνται βαθύτερες αναλύσεις, συμπροβληματισμός, συσκέψεις και σοβαρός σχεδιασμός.

Ο πρώτος άξονας «ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ» περιλαμβάνει πέντε επιμέρους ενότητες, και συγκεκριμένα αναφέρεται στα εξής:

Χρηστικές πληροφορίες

Ποια η επίσημη άποψη της Εκκλησίας για τρέχοντα ζητήματα;

Παιδεία και πολιτισμός

Τι κάνει σήμερα η Εκκλησία; (π.χ. το κοινωνικό και φιλανθρωπικό της έργο)

Ειδησεογραφία.

Στην πρώτη κατηγορία «Χρηστικές πληροφορίες» αναφερόμαστε σε όλη εκείνη την ενημέρωση που ο χρήστης μπορεί να βρει ενδιαφέρουσα στην καθημερινή του πραγματικότητα και τις ανάγκες του, όταν π.χ. αναζητά τον τρόπο να επισκεφθεί ένα Ναό ή ένα Μοναστήρι και δεν γνωρίζει πώς θα φθάσει εκεί, τότε τελούνται οι Ακολουθίες και ποιες ώρες οι Μονές δέχονται προσκυνητές, ή όταν πρόκειται να τηρήσει τις απαραίτητες διαδικασίες για να τελέσει τα μυστήρια του γάμου και της βαπτίσεως και άλλα παρόμοια. Πρόκειται για μία συγκροτημένη υπηρεσία πληροφοριών, ένα ηλεκτρονικό κέντρο ενημέρωσης πολιτών, που μπορούμε να δημιουργήσουμε –τόσον σε κεντρικό όσον και σε περιφερειακό επίπεδο διοίκησης της Εκκλησίας- με πλήρη και ολοκληρωμένα στοιχεία, τα οποία ενδιαφέρουν τον σύγχρονο άνθρωπο, ο οποίος δεν έχει στη διάθεσή του και πολύ χρόνο για χρονοβόρες διαδικασίες αναζήτησης.

Στη δεύτερη κατηγορία για «Τα ερωτήματα των καιρών μας» αναφερόμαστε στην επίσημη άποψη της Εκκλησίας για τρέχοντα ζητήματα, που σχεδόν καθημερινά αναφύονται και δυστυχώς ορισμένες φορές οι πιστοί ενημερώνονται ανεύθυνα και επιπόλαια από κάποιους θεολόγους –κληρικούς και λαϊκούς- από τα παράθυρα των τηλεοράσεων, που μάλλον αρνητικές υπηρεσίες προσφέρουν. Στη διαφάνεια αναφέρομαι σε ορισμένα ζητήματα των ημερών μας, που οφείλουμε απαντήσεις σύντομες, περιεκτικές και σαφείς. Υπογραμμίζω την ανάγκη δημιουργίας «Ανοιχτής γραμμής επικοινωνίας» των χρηστών του Internet με Κληρικούς ή λαϊκούς θεολόγους, μια προσπάθεια που το Γραφείο Νεότητας της Ι. Αρχιεπισκοπής Αθηνών προσπαθεί φιλότιμα να κρατήσει με την «Ερώτηση στον Ιερέα». Οποιοσδήποτε θέτει το ερώτημά του και σε εύλογο χρονικό διάστημα λαμβάνει απάντηση.

Η ενότητα «Παιδεία και πολιτισμός» περιλαμβάνει το πολύ σημαντικό έργο που η Εκκλησία σήμερα, κυρίως σε ενοριακό επίπεδο, επιτελεί και χρήζει ακόμη μεγαλύτερης προβολής, ενίσχυσης και συμπαράστασης. Είμαι βέβαιος ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες γνώσης έχουν το ίδιο ή και ανώτερο επίπεδο από τα «Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων» που οι Δήμοι και οι Νομαρχίες παρέχουν μέσα από προγράμματα τύπου «Δια βίου μάθηση». Το ερώτημα «Τι μπορώ να μάθω στην ενορία μου ή στη γειτονική ενορία μου;» πρέπει να απαντηθεί με πληρότητα στις ιστοσελίδες μας.

Η παρουσίαση και προβολή του κοινωνικού και φιλανθρωπικού έργου της Εκκλησίας, όχι ως διάθεση ικανοποίησης του κενού αισθήματος της αυτοπροβολής, αλλά ως μαρτυρία της αγάπης που σαρκώνεται σε φιλόθεα έργα, δίνει μια ικανοποιητική απάντηση στο ερώτημα πολλών καλοπροαίρετων αλλά και κακοπροαίρετων, που μόνο σκιές είναι σε θέση να δουν «Τι κάνει σήμερα η Εκκλησία;». Η παρουσία πρέπει να συνοδεύεται από αξιόπιστα στοιχεία, φωτογραφικό υλικό και κυρίως από την υπενθύμιση ότι το έργο αυτό αφ' ενός μεν είναι καθήκον και υποχρέωσή μας προς τους ελάχιστους αδελφούς μας, και αφ' ετέρου πως δεν είναι ξένο, ανήκει σε όλους μας γιατί γίνεται από όλους μας. Συνεπώς ο καθένας μπορεί και πρέπει να βοηθήσει. Στις ιστοσελίδες μας είναι απαραίτητο να διασαφηνίζονται οι τρόποι με τους οποίους μπορεί κάποιος να προσφέρει εθελοντική εργασία, να περιλαμβάνονται ακόμη και δηλώσεις συμμετοχής. Κι όταν νοιώσεις το έργο αυτό ως δικό σου, δεν μπορείς και να το κατακρίνεις, γιατί είναι και δικό σου επίτευγμα.

Τέλος, όσον αφορά στον πρώτο άξονα «ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ», ο τομέας «Ειδησεογραφία» δεν είναι κάτι τόσο εύκολο όσο φαντάζει. Έχουμε περιπτώσεις ιστοσελίδων όπου οι ειδήσεις δεν ανανεώνονται συχνά, διαβάζουμε γεγονότα που συνέβησαν πριν ένα μήνα ή και ένα χρόνο, ακόμη έχουμε περιπτώσεις ειδήσεων που δεν ενδιαφέρουν καθόλου τους περισσότερους, και τέλος περιπτώσεις ειδήσεων-ανακοινώσεων, που μπορεί να φτάνουν και τις 7 πυκνογραμμένες σελίδες. Σ' αυτή την περίπτωση εκτός από την καταχώρηση αυτού καθ' εαυτού του εκτεταμένου ανακοινωθέντος ή εγκυκλίου, είναι καλό να υπάρχει και μία περίληψη μιας σελίδας που όμως θα συμπεριλαμβάνει την ουσία όλου του ανακοινωθέντος. Τέλος, είναι επιβεβλημένο να γίνουν ορισμένα σεμιναριακά μαθήματα δημοσιογραφίας, σε όσους επιμελούνται τις εκκλησιαστικές ειδήσεις –νομίζουμε η πρόταση ισχύει και για το ραδιόφωνο και για τα έντυπα- όσον αφορά στον τρόπο παρουσίασης των γεγονότων, τι προηγείται και τι έπεται σε μία είδηση, τι είναι είδηση, τι δεν είναι είδηση, η γλώσσα και ο τρόπος παρουσίασης των γεγονότων.

Ο δεύτερος άξονας «ΚΑΤΗΧΗΣΗ» είναι αυτός στον οποίο ως Εκκλησία έχουμε να κάνουμε τη διαφορά, να δώσουμε το δικό μας ξεχωριστό στίγμα, όσον αφορά στα θεολογικά γράμματα, στην πνευματική οικοδομή και μελέτη. Κείμενα, εικόνες, στοιχεία του εκκλησιαστικού μας πολιτισμού, η εθνική και εκκλησιαστική μας ιστορία, μελωδήματα, βιβλιογραφικές αναφορές, παρουσίαση βιβλίων, μνημείων, μουσείων, και γενικά όλα εκείνα που φανερώνουν πως τελικά η Εκκλησία δεν παρακάμπτει τις προκλήσεις του Διαδικτύου, αλλά «πολυμερώς και πολυτρόπως» ευαγγελίζεται την αποκάλυψη της αλήθειας του Θεού για τον άνθρωπο και τη δημιουργία.

Ιδιαίτερα επισημαίνουμε την αναγκαιότητα συνεχούς εμπλουτισμού των ήδη υπαρχουσών Ηλεκτρονικών Βιβλιοθηκών, γρήγορους και εύκολους τρόπους αναζήτησης των κειμένων. Ακόμη, την ανάγκη δημιουργίας ενός Ταμείου Πολιτισμού, στην πραγματικότητα ενός ηλεκτρονικού αρχείου, που θα περιλαμβάνει κείμενα, εικόνες, ηχητικά ντοκουμέντα και ντοκιμαντέρ, που αφορούν στην πολιτιστική μας κληρονομιά (μοναστήρια, εικόνες, βυζαντινή μουσική, έθιμα), την ορθόδοξη λατρεία και την ορθόδοξη κατήχηση. Εδώ θα πρέπει να βοηθήσουν όλες οι Ιερές Μητροπόλεις, με την παροχή υλικού που κυριολεκτικά άφθονο υπάρχει σε όλα σημεία της πατρίδας μας.

Παραμένοντας στον άξονα «ΚΑΤΗΧΗΣΗ», επιτρέψτε μας να υπογραμμίσουμε τη μεγάλη ανάγκη ιδιαίτερης μέριμνας :

Κατ' αρχήν για τα παιδιά και τους νέους. Ο ευρύς χώρος των νεανικών δραστηριοτήτων, που δημιουργεί η πληροφορική μπορεί και πρέπει να μας δώσει τη δυνατότητα παρουσίασης θεμάτων που ενδιαφέρουν τις ηλικίες αυτές, πρωτότυπων κατηχητικών μαθημάτων και διηγήσεων, απαντήσεων στις αναζητήσεις της εφηβείας, παιδικά προγράμματα εισαγωγής στην ορθόδοξη πίστη. Ακόμα, την παρουσίαση θεμάτων για φοιτητές και νέους εργαζόμενους, την παρέμβαση της Εκκλησίας στο πρόβλημα της ανεργίας –π.χ. θα μπορούσαμε να σκεφθούμε τη δημιουργία ενός ηλεκτρονικού γραφείου ευρέσεως εργασίας; Δεύτερον για τη σύγχρονη οικογένεια. Σήμερα που η οικογένεια δεν διέρχεται απλώς κρίση, αλλά είναι η κρίση, καλούμαστε -στα πλαίσια πάντα της ποιμαντικής μέριμνάς μας- να σκεφθούμε και να παρουσιάσουμε κείμενα, σχόλια, ερωτήσεις και απαντήσεις, συμβουλευτικούς οδηγούς και εγχειρίδια για τη σύγχρονη οικογένεια και τα προβλήματά της.

Η ιδέα της «Ανοιχτής γραμμής επικοινωνίας» τόσο για θέματα εφήβων και νέων όσον και για προβλήματα της οικογένειας μπορεί και εδώ να έχει ουσιαστική θέση.

Ο τρίτος και τελευταίος άξονας «ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ» είναι εκείνος που στρέφει τον προβολέα του ενδιαφέροντος σε εμάς, για να μπορούμε στη συνέχεια να στραφούμε με περισσότερη γνώση, πιστότητα και ζήλο. Είναι ο τρόπος με τον οποίο η Εκκλησία απευθύνεται στα στελέχη της, κληρικούς και λαϊκούς, τους θεολόγους, τους κατηχητές, τους ιεροψάλτες, τους αγιογράφους.

Η ηλεκτρονική καταχώρηση του περιοδικού «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ», η «Ανοιχτή γραμμή επικοινωνίας», η παρουσίαση θεμάτων καθημερινής ποιμαντικής διακονίας και ζητημάτων νομοκανονικής υφής, η καταχώρηση εύκολων και γρήγορων απαντήσεων σε θέματα επικαιρότητας που τίθενται από τους ενορίτες στους εφημερίους, η παρουσίαση των ιδρυμάτων και της γενικότερης κοινωνικής φροντίδας όπου μπορεί ο εφημέριος να ανατρέξει όταν του ζητηθεί βοήθεια σε ζητήματα κοινωνικής συναντίληψης, η βοήθεια σε θέματα ηλεκτρονικής αρχειοθέτησης ή ακόμη και ηλεκτρονικής έκδοσης πιστοποιητικών και αδειών είναι μερικές μόνο ιδέες που νομίζουμε ότι βρίσκουν εφαρμογή σήμερα στις νέες προοπτικές και τις νέες προκλήσεις για τους Κληρικούς μας.

Σελίδες που κινούνται στις παραπάνω προοπτικές είναι χρήσιμες για τους λαϊκούς συνεργάτες μας. Οδηγίες, παροτρύνσεις, ευκαιρίες, συνέδρια, ανακοινώσεις, βιβλιογραφικές αναφορές, όλα εκείνα που ενδιαφέρουν άμεσα και είναι σε θέση να βοηθήσουν τα Στελέχη μας να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους ωφελιμότερα.

Θέλουμε ιδιαίτερα να σημειώσουμε την πολύ σημαντική βοήθεια που μπορεί και πρέπει να προσφερθεί στα στελέχη του κατηχητικού έργου της Εκκλησίας μας, με την παροχή κατάλληλου υλικού, -το οποίο μπορεί να συγκεντρωθεί από τις επί μέρους πολύ φιλότιμες προσπάθειες που έχουν μέχρι σήμερα καταβληθεί- μέχρι τουλάχιστον την έκδοση νέων κατηχητικών βοηθημάτων, μια απαίτηση των κατηχητών που ακούγεται εδώ και αρκετά χρόνια, και είναι νομίζουμε μια δίκαιη απαίτηση.

Σχετική με τα ανωτέρω είναι και η πρόταση για παροχή κατάλληλης βοήθειας στους δασκάλους και στους θεολόγους καθηγητές, σε όσους έχουν το ζήλο και τη φιλότιμη διάθεση να προσφέρουν –με σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους- τις αλήθειες της πίστεώς μας στους μαθητές. Πολύ θα διευκόλυne το δύσκολο έργο των εκπαιδευτικών η καταχώρηση υλικού για μαθήματα κυρίως δογματικής, λειτουργικής και εκκλησιαστικής τέχνης, ακόμη η ενημέρωση γύρω από τα νεανικά προγράμματα των ενοριών, η ιστορία και οι ώρες λειτουργίας των Μοναστηριών μας καθώς και των εθνικών και τοπικών μουσείων. Σημαντική παράμετρος είναι και η πληροφόρηση σε θέματα θεολογικών σπουδών, καθώς όλοι ξέρουμε πως δεν γίνεται κανείς θεολόγος αποφοιτώντας απλώς από ένα Πανεπιστήμιο –χρειάζεται διαρκής και εντατική επιμόρφωση. Πολλές φορές δάσκαλοι και θεολόγοι αντιμετωπίζουν δύσκολες έως και προκλητικές ερωτήσεις των μαθητών σε θέματα επικαιρότητας. Και εδώ η έγκαιρη ενημέρωση για τις επίσημες θέσεις της Εκκλησίας μπορεί και τους εκπαιδευτικούς να βγάλει από μια δύσκολη θέση αλλά και να πληροφορηθούν σωστά τα παιδιά γιατί συνέβη ένα γεγονός στην Εκκλησία ή γιατί η Εκκλησία πήρε μία συγκεκριμένη θέση –κατ’ αρχήν γι’ αυτά ίσως ακαταλαβίστικη- σε ένα ζήτημα. Μια καλή προσπάθεια, που μπορεί να γίνει ακόμη καλύτερη, συναντούμε στο site μιας Ι. Μητροπόλεως με τον τίτλο «Μάθετε θρησκευτικά ... διασκεδάζοντας».

- * - * - * -

Η Εκκλησία μας, και στο ζήτημα του Διαδικτύου, ακολουθεί το δρόμο της διακριτικής υποδοχής, διδάσκει την ευαγγελική οδό της ισορροπίας αποφεύγοντας τις ακρότητες, δηλ. και της πλήρους απόρριψης, που καταλήγει στη δαιμονοποίηση των πραγμάτων, αλλά και της ανεπιφύλακτης και ενθουσιώδους αποδοχής, υπογραμμίζοντας τους κινδύνους και τον πειρασμό της προσκόλλησης στην προσωρινότητα και φθαρτότητα.

Έχουμε πλήρη συναίσθηση όσον αφορά στην αληθινή αποστολή της Εκκλησίας στους δύσκολους καιρούς μας, να προσφέρει στον κόσμο το άνοιγμα του ουρανού και στον άνθρωπο την προοπτική της σωτηρίας, δηλ. να προσφέρει τον ίδιο τον Χριστό. Για την αποστολή αυτή –επόμενοι τοις αγίοις πατράσιν, που πρώτοι εκείνοι άνοιξαν καινοτόμους οδούς- χρησιμοποιούμε κάθε μέσον ως ποιμαντικό εργαλείο.

Παρά τα πολλά αρνητικά του σημεία, το Internet –στην εποχή της παγκοσμιοποίησεως- μπορεί να γίνει σημαντικό ποιμαντικό μέσο στα χέρια της Εκκλησίας. Τα εκατομμύρια των ανθρώπων που καθημερινά πλοηγούνται στο ηλεκτρονικό σύμπαν δικαιούνται να ψηλαφήσουν την ελπίδα, να ανακαλύψουν τα θαυμαστά του Θεού και των ανθρώπων.

Το κυριότερο ζητούμενο παραμένει η αυτοσυνειδησία του χρήστη. Να μη λησμονήσει πρωτίστως την ανθρωπιά του, τη δίψα για επικοινωνία –για διαπροσωπική επικοινωνία. Τον Θεό εξακολουθούμε να Τον βλέπουμε στο πρόσωπο του αδελφού μας και όχι στην οθόνη του υπολογιστή. Κι ακόμα ζητούμενο είναι να παραδεχθούμε πως η τεχνολογία πρέπει να υπηρετεί τον άνθρωπο και να μην υποτάσσεται ο άνθρωπος στην τεχνολογία, να γίνεται ο άνθρωπος λίγο περισσότερο ευτυχισμένος και χρήσιμος στο κοινωνικό περιβάλλον από τη χρήση της τεχνολογίας, χωρίς να λησμονεί ποτέ ότι τίποτε στον κόσμο δεν μπορεί να υποκαταστήσει τη ζωντανή σχέση με τον Θεό και τη ζωντανή επικοινωνία με τον συνάνθρωπο.